

Õiguskaitse kättesaadavus keskkonnaasjades - Ungari

Ova je stranica strojno prevedena i njezina kvaliteta nije zajamčena.

1. [Constitutional Foundations](#)
2. [Kohtusüsteem](#)
 - #II
4. [Juurdepäas teabele](#)
5. [Õiguskaitse kättesaadavus, üldsuse osalemine](#)
6. [Õiguskaitse kättesaadavust tegevuse või tegevusetuse](#)
7. [Muud võimalused õigusemõistmisele juurdepääsuks](#)
8. [Kaebeõigus](#)
9. [Seaduslik esindamine](#)
10. [Tõendid](#)
11. [Esialgne õiguskaitse](#)
12. [Kohtukulud](#)
13. [Finantsabimehhanismid](#)
14. [Ajakohasus](#)
15. [Muud küsimused](#)
16. [On välismaalane,](#)
17. [Piiriülesed juhtumid](#)

I. Constitutional Foundations

Ungari 2011. aasta põhiseadus sisaldab mitmeid keskkonna seisukohast olulisi sätteid. Esiteks on põhiseadusega ette nähtud igaühe õigus terviskohale keskkonnale ning samuti kohustus korvata keskkonnale tekitatud mis tahes kahju või maksta selle korvamise eest (artikkel XXI). Lisaks on põhiseadusega kehtestatud riigile ja kõigile teistele isikutele kohustus kaitsta ja säilitada loodusvarasid, eelkõige pinnast, metsa, vett, bioloogilist mitmekesisust ja kultuuriväärtusi, mis kõik kokku moodustavad rahva ühispärandi (artikkel P). Samuti on põhiseaduses nimetatud säästvat arengut kui ühte Ungari riigi eesmärki (artikkel Q). Õiguskaitse kättesaadavus on reguleeritud üldiselt, tagades õiguse õiguskaitsevahendite kasutamisele seoses mis tahes kohtu- või haldusotsusega, millega mõjutatakse isiku õigusi või õigustatud huve (artikkel XXVIII). Kuid kodanikud ei saa siiski haldus- või kohtumenetluses tugineda põhiseaduslikele õigustele otse, sest kehtiva tõlgenduse kohaselt peavad põhiseaduslikud õigused selleks, et neid saaks kasutada nõude õigusliku alusena, olema täpsustatud madalama astme õigusaktides. Haldus- või kohtumenetluse pooled võivad tugineda otse välislepingutele, mille osaline Ungari on. Samas puudub selleks siiski otsene vajadus, sest kui Ungari on välislepingu sõlminud, siis muutub see leping siseriikliku õigussüsteemi osaks, kui see kuulutatakse välja Ungari õigusnormi abil. On mõned vähesed näited selle kohta, et haldusorganid ja kohtud on kohaldanud Århusi konventsiooni oma otsuse põhjendustes, kuid avalik-õiguslike asutuste ja kohtuorganite teadlikkus Århusi konventsioonist on ikka veel üsna väike.

II. Kohtusüsteem

Ungari kohtusüsteem toimib võimude lahususe põhimõttest lähtuvalt ning on sõltumatu nii valitsuse seadusandlikust kui ka täidesaatvast harust. Kohtusüsteem on neljatasandiline. Kohtute hierarhia alates madalamast astmest on järgmine: piirkonnakohtud (járásbíróság) (Budapestis on nendeks pealinnapiirkonna piirkonnakohtud (kerületi bíróság)), maakohud (megyei

törvényszék) (Budapestis on see pealinnapiirkonna kohus (Fővárosi Törvényszék)), ringkonnakohtud (táblabíróság) ja ülemkohus (Kúria). Alates 1. jaanuar 2013 sõltumatud haldus- ja töökohtud (közigazgatási és munkaügyi bíróság) on loodud Ungaris. 111 ringkonnakohtu, 20 piirkondlikku kohtu ja 5 ringkonnakohtu ja üks ülemkohus Ungaris lisaks 20 haldus- ja töökohtu. Ungari kohtutel on põhiseadusest tulenev kohustus menetleda õiguslikke vaidlusi eraõiguslike üksuste vahel (eraõiguslikud, äri- või töövaidlused) või vaidlusi riigi ja eraõiguslike üksuste vahel (haldus- ja kriminaalvaidlused). Kohtusüsteemil on tsiviilõiguse taust ning enamasti on kohtute tegevus uurivat laadi, kusjuures üha suuremat mõju avaldavad võistlevuse põhimõtte elemendid. Tsiviilvaidlusi menetlevad esimeses astmes enamasti koosnevad kohtukolleegiumid (egyesbíró), välja arvatud üksikute juhtumite korral ja tööõigusega seotud juhtumite korral, kus kolleegiumisse kuulub kaks kohtukaasistujat (ülnök). Kuulub üks kohtunik + 2 ilmikute pinke, tuginedes nende raskust. Kriminaalasju menetlevad vastavalt juhtumi raskusastmele kas ühest kohtunikust või ühest kohtunikust ja kahest kohtukaasistujast koosnevad kolleegiumid. Kõrgema astme kohtud menetlevad asju teises astmes kolmest kohtunikust koosneva kohtukolleegiumina või väga erandlikel juhtudel viiest kohtunikust koosneva kohtukolleegiumina. Tõendamise kohustus lasub tsiviil- ja haldusajade korral hagejal ning kriminaalasjade korral süüdistuse esitanud prokuröri (ügyész). Ungaris puuduvad keskkonnaküsimusi menetlevad erikohtud. Seetõttu menetlevad keskkonnaasju olenevalt õigusvaidluse laadist kas haldus- ja töökohtud või eraõiguse asju menetlevad üldkohtud. Meelepärase kohtualluvuse valimine on Ungari õigussüsteemis teatavate piirangutega võimalik. Kuigi kohus, kelle poole pöörduda, on sätestatud seaduses, teatavate asjaolude korral võib hageja valida, kus ta soovib menetlust alustada (näiteks selle asemel, et pöörduda Esimese kostja elukohta, pöördub ta Euroopa Kohtule selles kohas, kus kahju tekitati kahju hüvitamise juhtumid). Vara ja makseid mõjutavate eraõigusega seotud juhtumite korral võivad lepinguosalisel teatavate piirangutega määrata isegi kindlaks kohtu, kes on pädev õigusvaidlust menetlema. Tavakorras võib apellatsiooni eraõigusega seotud vaidluse korral esitada materiaalõiguse vallas tehtud kohtuotsuse peale, vaidlustades nii otsuse protseduurilise kui ka sisulise õiguspärasuse. Kohtu korralduste (végzés) peale saab apellatsiooni esitada üksnes teatavate piirangutega. Apellatsiooni esitamise tähtaeg on 15 päeva alates kohtuotsuse tegemisest. Haldusajade korral ei ole võimalik esitada apellatsiooni esimese astme kohtu otsuse peale, kuid kohtu korralduste peale on ikkagi võimalik apellatsioon esitada. Samuti on võimalik esitada ülemkohtule lõpliku kohtuotsuse uuesti läbivaatamise erakorraline taotlus (felülvizsgálati kérelem), vaidlustades otsuse protseduurilise õiguspärasuse. Selle taotluse esitamiseks on alates lõpliku kohtuotsuse saamisest aega 60 päeva. Haldusajade korral on kohtutel ainult kassatsioonipädevus (hatályon kívül helyezés) ja ainult väga üksikudel erandjuhtudel on kohtul õigus teha uus otsus (megváltoztatás). Need viimati nimetatud juhtumid ei ole seotud keskkonnaasjadega ja seega võivad kohtud keskkonnaasjade korral ainult haldusotsuse tühistada ja anda samal ajal haldusorganitele korralduse juhtum uuesti läbi vaadata.

Keskkonnaasjadega seotud kohtuasjad on erilised mitme asjaolu poolest:

- Esiteks on enamiku keskkonnaasjade puhul tegemist haldusvaidlustega, kuhu on kaasatud hagejana eraõiguslik üksus ja kostjana keskkonnakaitseamet;
- nende juhtumite puhul tehakse otsus enamasti juhtumi õigusliku hindamise tulemusel, s.t kontrollitakse, kas haldusotsus on kooskõlas kehtivate õigusnormidega;
- Teiseks on vähesed eraõigusega seotud juhtumid oma loomult keskkonnaalased, näiteks keskkonnakahju hüvitamise juhtumid;
- nende juhtumite puhul sõltub asjas tehtav otsus sageli eksperdiarvamustest;
- Valitsusvälised keskkonnaorganisatsioonid võivad algatada kohtumenetluse saastajate vastu, paludes, et kohus käsiks neil lõpetada saastamise ja võtta ennetavad meetmed;
- Samas esineb selliseid juhtumeid siiski väga harva ja nende menetlemine ei ole tulemuslik, sest taotluse esitanud valitsusvälistel organisatsioonidel lasub raske tõendamiskohustus;
- keskkonnaalaseid kriminaalasju esineb väga harva ning peaaegu üheski neist ei tehta reaalselt vangistust hõlmavat kohtuotsust.

Kohtud tegutsevad tavaliselt poolte taotlusel, et kohtuvaidluse; kuid mõnel üksikul juhul võivad kohtud toimida omal algatusel (ex officio). Need on järgmised:

- teha otsuse selle kohta, kuidas pooled peavad kandma kulud;
- lükata kohtuistung edasi;
- algatada eelotsusemenetlus Euroopa Kohtus;
- algatada menetlus põhiseaduskohtus õigusakti põhiseaduslikkuse kontrollimiseks;
- algatada menetlus ülemkohtus kohaliku omavalitsuse õigusakti põhiseaduslikkuse kontrollimiseks;
- koguda halduskohtus menetletavate juhtumite korral tõendeid ja peatada haldusotsuse täitmine.

III Juurdepääs teabele

Juurdepääs keskkonnateabele on reguleeritud nii üldiselt kui ka spetsiifiliselt. Kuid keskkonnateabe taotlusele vastamisest keeldumise või vale/ebapiisava vastuse andmise korral ei ole õiguskaitsevahendid siiski spetsiifilised. Teavet taotlenud isik võib algatada eraõiguse asju menetlevas üldkohtus menetluse teabe avaldamisest keeldumise või ebapiisava teabe esitamise korral 30 päeva jooksul alates keelduva otsuse saamisest või seaduses teabe esitamiseks sätestatud tähtaja (15 päeva) möödumisest. Põhjendatud hagi korral võib kohus kohustada teabe valdajat nõutud teavet avaldama. On olemas sõltumatu haldusorgan, nimelt riiklik andmekaitse ja teabevabaduse amet (Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság), kellele võib esitada teabevabadusega seotud kaebused. Kui kaebus on põhjendatud, võib amet kohustada asjaomast organit õigusvastasuse kõrvaldama. Kui organ seda ei tee, võib amet algatada tema vastu kohtuasja; Teabenõudele vastamisest keeldumise otsus peab sisaldama teavet kättesaadavate õiguskaitsevahendite kohta. Isik, kes väidab, et tema teabenõudele keelduti vastamast või vastati valesti/ebapiisavalt, peab järgima järgmisi menetlusnorme:

- tagama, et kohtule on hagi esitatud (postitatud) 30 päeva jooksul alates keeldumisest,
- või esitama kaebuse ametile, kuid sel juhul ei ole tähtaega kindlaks määratud;
- hagi peab vastama üldistele hagile esitatavatele nõuetele — erinõuded puuduvad;
- kohtus ei pea kasutama advokaadi abi;
- tõendamiskohustus on vastupidine, s.t teabe valdaja peab tõendama, et tal oli keeldumiseks alust;
- kohtumenetlus viiakse läbi seaduse kohaselt (ex lege);
- teavet nõudev hageja ei pea maksma kohtutasu.

Kohtutel puudub juurdepääs teabele, mille avaldamise pooled on vaidlustanud. Seega peab kohtunik teabevabadusega seotud hagi korral tegema otsuse ilma asjaomase teabe sisu tundmata. Sellepärast sõltuvad kohtud selliste juhtumite puhul menetlusosaliste argumentidest. Kohus võib nõuda teabe avaldamist, kui taotleja hagi on põhjendatud.

IV. Õiguskaitse kättesaadavus, üldsuse osalemine

Keskkonnavalaste haldusmenetluste jaoks ei ole Ungaris spetsiifilist menetluskorda. Enamasti tehakse neis otsus, kohaldades üldist haldusmenetlust, mida kohaldatakse ühetaoliselt peaaegu igat liiki haldusasjade puhul. Mõned õigusaktid, kuid lisada teatavad menetlusliikud sammud või nõuded haldusmenetlust. Need õigusaktid on kas valdkondlikud keskkonnavalased õigusaktid (näiteks jäätmekäitluse kohta) või horisontaalsed keskkonnavalased õigusaktid (näiteks keskkonnamõju hindamise kohta). Keskkonnavalastele haldusmenetlustele on omased mitmed tunnusjooned ning üksikasjalikud ja spetsiifilised menetluseeskirjad. Need on:

- peaaegu kõigis asjades teevad otsuse piirkondlikud keskkonna-, looduskaitse- ja veemajanduse inspeksioonid (környezetvédelmi, természetvédelmi és vízügyi felügyelőség) ning vaid väga vähestes asjades teevad otsuse kohaliku omavalitsuse ametnikud (jegyző);
- on olemas ainult Ungaris 10 piirkondlikku keskkonnavalatit ning nende territoriaalne pädevus ei ole seotud mitte riigi tavapärase maakondliku jaotusega (Ungaris on 19 maakonda ja 1 pealinnapiirkond), vaid peamiste valgalade ja vesikondadega
- keskkonnavalatitel on oma majasisesed eksperdid — seega ei kaasa nad otsuste tegemiseks väliseksperite;
- Teatavad keskkonnavamenetlused võib kesta kauem kui 30 päeva jooksul, mis on üldiselt ette nähtud tavapärase haldusmenetluste jaoks; näiteks võib keskkonnamõju hindamise menetlus kesta 3 kuud
- mitmete keskkonnajuhtumite korral tuleb tavapärase lõivude (illeték) asemel maksta tasu (díj) ning need tasud võivad olla olulise tähtsusega juhtumite korral (keskkonnamõju hindamine (KMH) ja saastuse kompleksne vältimine ja kontroll (IPPC)) üsna suured;
- juhtumid, mis mõjutavad keskkonda, kuid mille kohta ei tee otsust keskkonnainspeksioonid, kuuluvad mitmete erinevate valitsusasutuste või riigi valitsusasutuste spetsiifiliste büroode (näiteks metsandusbüroo, liiklusbüroo, kaevandusbüroo jne) pädevusse;
- keskkonnavalastes haldusasjades on võrreldes tavapärase haldusasjadega tagatud tavaliselt suurem üldsuse osalemine ja avatus, mis võib väljenduda juhtumiga seotud avalike teadaannete tegemise, avalike kohtuistungite või isegi valitsusväliste organisatsioonide kaebeõigusena.

Haldusotsuste peale on võimalik esitada kaebus kõrgema astme ametiasutusele, välja arvatud juhul, kui haldusotsuse on esimeses astmes teinud keskse haldusasutuse juht või minister. Sel juhul on võimalik pöörduda otse kohtu poole. Muudel juhtudel esimeses astmes tehtud haldusotsustega seoses otse kohtu poole pöörduda ei saa, s.t enne kohtusse pöördumist tuleb ära kasutada tavapäraseid kaebuse esitamise võimalused, välja arvatud eespool nimetatud juhtudel. Keskkonnaasjade korral vaatavad kohtud läbi nii otsuse protseduurilise kui ka sisulise õiguspärasuse, s.t ei kontrollita ainult seda, kas otsuse sisu on kooskõlas õigusnormidega, vaid ka seda, kas otsus tehti seaduses ette nähtud nõuetekohasel viisil. Kohtud kontrollivad ka seda, kas otsuse aluseks olnud toetavad dokumendid koostati nõuetekohasel viisil. Kõige parem näide selle kohta on KMHga seotud juhtumid, mille korral kohtud tõepoolest kontrollivad, kas keskkonnamõju aruanded koostati teaduslikult tõendataval viisil, ning nad kaasavad otsustusprotsessi väliseksperthe. Maakasutusplaanid võetakse vastu kohaliku omavalitsuse dekreetidena (rendelet) ja resolutsioonidena (határozat), millega seoses on kohtu poole pöördumise võimalused piiratud. Põhiseaduskohus vaatab läbi kohalike õigusnormide vastavuse põhiseadusele, ülemkohus kontrollib nende vastavust muudele kõrgema astme õigusnormidele ning tavakohtud vaatavad läbi kohaliku omavalitsuse nõukogu resolutsioonid, kuid neid menetlusi võivad algatada ainult maakonna valitsusasutused (megyei kormányhivatal). Tavakohtute menetlused nende juhtumite korral on samasugused nagu tavapärase haldusasjade korral.

Keskkonnamõju eelhindamist käsitlevaid otsuseid võivad kohtud läbi vaadata samamoodi nagu tavapäraseid haldusotsuseid. Kaebeõigus on selliste juhtumite korral projekti arendajal, KMHd tegeval üksusel, mis tahes füüsilisel isikul, kelle õigusi ja õigustatud huve mõjutatakse (isik, kellel on kinnisvara või registreeritud õigus seoses kinnisvaraga, mis asub kavandatud arenduse mõjupiirkonnas), ning mis tahes registreeritud valitsusvälisel keskkonnaorganisatsioonil, kes on tegev mõjutatud piirkonnas. Selliste juhtumite korral ei ole haldusasjades otsuseid tegevatele tavapärasele kohtutele menetluse läbiviimisel ette nähtud mingeid spetsiifilisi menetlusnorme ning nad võivad vaid tühistada keskkonnamõju eelhindamist käsitleva otsuse.

KMH ulatuse määramist käsitlevaid otsuseid ei tehta, eraldiseisvate sisuliste haldusotsustena ja Seetõttu ei ole võimalik läbi vaadata. KMH menetluse käigus hinnatud küsimuste nõuetekohasusega seotud mis tahes probleemid või KMH käigus uuritud teemade vähesuse küsimus tuleb tõstatada kaebuses, mis esitatakse enne arendusloa väljastamist sellise sisulise KMH otsuse peale, millega antakse keskkonnaluba või keeldutakse keskkonnaloo andmisest.

Sisulised KMH otsused tehakse keskkonnaloo (környezetvédelmi engedély) kujul. Nende peale saab kaebuse esitada esimeses astmes, ning teises astmes tehtud otsuse võib läbi vaadata kohus (alates 1. jaanuar 2013 haldus- ja töökohus). Kaebeõigus on selliste juhtumite korral projekti arendajal, KMHd tegeval üksusel, mis tahes füüsilisel isikul, kelle õigusi ja õigustatud huve mõjutatakse (isik, kellel on kinnisvara või registreeritud õigus seoses kinnisvaraga, mis asub kavandatud arenduse mõjupiirkonnas), ning mis tahes registreeritud valitsusvälisel keskkonnaorganisatsioonil, kes on tegev mõjutatud piirkonnas. Kohtumenetlusse ei pea kaasama väliseksperthe, kuid selleks on harilikult praktiline vajadus, sest kohtunik ei suuda teha otsust sellistes keerulistes küsimustes, nagu seda on KMH järeluste õigus. Kohtud kontrollivad nii keskkonnaloo protseduurilist kui ka sisulist õiguspärasust, s.t seda, kas haldusmenetluse (KMH menetluse) käigus järgiti nii valdkondlikke kui ka haldusmenetlust käsitlevaid õigusakte. Kohtud ei uuri vaid KMHd käsitlevat otsust, vaid kontrollivad ka keskkonnamõju uuringu sisulisi ja tehnilisi järelusi ja arvutusi.

KMHga seotud juhtumite puhul kohtus kaebeõiguse saamiseks ei pea osalema KMH menetluses, kuid täidetud peavad olema kaebeõigust käsitlevad nõuded ja enne hagi esitamist peavad olema ära kasutatud haldusõiguslikud õiguskaitsevahendid. Samas ei pea hagi esitav isik olema sama isik, kes kasutas ära haldusõiguslikud õiguskaitsevahendid. Ainus tingimus on see, et kohtus saab vaidlustada ainult teise astme KMH otsused. KMHga seotud kohtuasjade puhul on võimalik taotleda esialgset õiguskaitset, kuid selliste menetluste puhul ei kasutata erieeskirju võrreldes esialgset õiguskaitset käsitlevate üldiste eeskirjadega. Täidetud peavad olema X osas loetletud tingimused.

Sisulised IPPC otsused tehakse keskkonnavalase tegevusloa (egységes környezethasználati engedély) kujul. Nende peale saab kaebuse esitada esimeses astmes, ning teises astmes tehtud otsuse võib läbi vaadata kohus. Kaebeõigus on selliste juhtumite korral projekti arendajal, IPPC dokumendid tegeval üksusel, mis tahes füüsilisel isikul, kelle õigusi ja õigustatud huve mõjutatakse (isik, kellel on kinnisvara või registreeritud õigus seoses kinnisvaraga, mis asub kavandatud arenduse mõjupiirkonnas), ning mis tahes registreeritud valitsusvälisel keskkonnaorganisatsioonil, kes on tegev mõjutatud piirkonnas. Kohtumenetlusse ei pea kaasama väliseksperthe, kuid selleks on harilikult praktiline vajadus, sest kohtunik ei suuda teha otsust sellistes keerulistes küsimustes, nagu seda on IPPCd käsitlevate järeluste õigus. Kohtud kontrollivad nii üksiku keskkonnavalase tegevusloa protseduurilist kui ka sisulist õiguspärasust, s.t seda, kas haldusmenetluse (IPPC menetluse) käigus järgiti nii valdkondlikke kui ka haldusmenetlust käsitlevaid õigusakte. Kohtud ei uuri vaid IPPCd käsitlevat otsust, vaid kontrollivad ka IPPC dokumentide sisulisi ja tehnilisi järelusi ja arvutusi.

IPPCga seotud juhtumite korral kohtus kaebeõiguse saamiseks ei pea osalema IPPC menetluses, kuid täidetud peavad olema kaebeõigust käsitlevad nõuded ja enne hagi esitamist peavad olema ära kasutatud haldusõiguslikud õiguskaitsevahendid. Samas ei pea hagi esitav isik olema sama isik, kes kasutas ära haldusõiguslikud õiguskaitsevahendid. Ainus tingimus on see, et kohtus

saab vaidlustada ainult teise astme IPPC otsused. IPPCga seotud kohtuasjade puhul on võimalik taotleda esialgset õiguskaitsset, kuid selliste menetluste puhul ei kasutata erieeskirju võrreldes esialgset õiguskaitsset käsitlevate üldiste eeskirjadega. Täidetud peavad olema samad tingimused, mis KMHga seotud kohtuasjade puhul.

V. õiguskaitsse kättesaadavust tegevuse või tegevusetuse

On olemas mitmeid võimalusi esitada kohtule hagi otse füüsiliste või juriidiliste isikute vastu. Esiteks võib hageja juhul, kui kostja on tekitanud talle kahju, nõuda kahju eest tavapärasest eraõiguslikku hüvitist. Lisaks võib potentsiaalselt kahju kandev hageja nõuda, et kohus kohustaks kostjat kahju ennetama. Juhul kui kostja käitab ohtlikku (veszélyes üzem) või tegeleb ohtliku tegevusega (milleks on iga tegevus, mille käigus kasutatakse keskkonda ressursina või suunatud emissiooni), siis langeb tõendamiskohustus kostjal ning ta peab tõendama, et kahju oli tingitud unpreventable Välistpõhjus (objektiivne või range vastutus). Teiseks võib esitada otsese hagi häiringuga seotud hagina (birtokvédelmi kereset), kui kostja häirib hagejat keskkonnamõjuga, näiteks suitsu, müra, muude häiringutega. Seda võimalust kasutatakse peamiselt naabruse kontekstis, kus hageja ja kostja paiknevad teineteise läheduses. Kolmandaks võib esitada isikupuutumusega seotud hagi (személyiségvédelmi kereset) nende isikute vastu, kes kahjustavad isiku puutumust, sealhulgas tervist, heaolu, õigust elule ja õigust kodule. Peale selle sisaldavad nii keskkonnakaitseseadus kui ka looduskaitseadus valitsusväliste keskkonna- ja/või looduskaitseorganisatsioonidele õiguslikku võimalust esitada hagi saastajate vastu või loodusväärtusi kahjustavate isikute vastu. Selliseid juhtumeid menetlevad eraõiguse asju menetlevad üldkohtud ning hagejad võivad nõuda, et kohus kohustaks kostjat lõpetama looduse saastamise / loodusele kahju tekitamise ning võtma ennetavad meetmed saaste/kahju vältimiseks.

Riigiasutuste vastu võib hagi esitada kahel juhul: — kui riigiasutus on saastaja;

- Sellisel juhul kohaldatakse tema suhtes samu eeskirju, mida tavapärase saastajate suhtes;
- kui riigi haldusorgani otsustusprotsessi käigus eksiti (kas protseduuriliselt või sisuliselt) ja veaga kaasnev (erakorraline, sihilik või äärmise hooletuse tagajärjel tekkinud) kahju saavutab teatava künnise; sellisel juhul võivad riigi haldusorganilt hüvitist nõuda kahju kandnud isikud.

Keskonnastutusega seotud juhtumite puhul on Ungari pädevad ametiasutused piirkondlikud keskkonna-, looduskaitse- ja veemajanduse inspeksioonid (környezetvédelmi, természetvédelmi és vízügyi felügyelőség). Neile asutustele võib tavapäraseid suhtluskanaleid kasutades (näiteks kirja, e-kirja, telefoni või faksi teel või tööajal isiklikult asutuse infolauda küllastades) esitada taotluse keskkonnastutusega seotud meetmete võtmiseks. Meetmete võtmise taotlus peab vastama sellistele taotlustele esitatavatele tavapärasele nõuetele, näiteks sisaldama taotluse esitaja nime ja aadressi, juhtumi kirjeldust ja konkreetset taotlust meetmete võtmiseks. Ka valitsusvälised keskkonnaorganisatsioonid võivad keskkonnakaitseseaduses sätestatud normide alusel esitada sellise taotluse. Keskonnastutuse küsimustes keskkonnaameti poolt tehtud otsuste kohtulik läbivaatamine on erinev, sõltudes otsuse laadist. Kui otsus käsitleb konkreetselt keskkonnastutust, toimub kohtulik läbivaatamine tavapärase haldusotsuste suhtes kohaldatavatest eeskirjadest lähtuvalt, sest keskkonnaamet peab tegema ametliku otsuse ka sellistes küsimustes ning keskkonnastutuse juhtumite jaoks puudub spetsiifiline menetslkord. Kui keskkonnaameti otsus tehakse aga meetmete võtmise taotluse alusel, siis ei ole seda otsust võimalik kohtlikult läbi vaadata. Selliste otsuste näol on pigem tegemist taotlusele antavate vastustega. Viimane on keskkonnakaitseseaduses ja keskkonnaametite ka kui avalikke kaebusi. Ja kuna puudub vajadus teha ametlik haldusotsus avalikud kaebused ei ole ta teinud ühtegi otsust, mida saaks kohtus vaidlustada. Keskonnastutust jõustab põhimõtteliselt riigiasutus, kes kasutab oma õigust teha haldusotsuseid vastutusega seotud küsimustes. Eraõiguslikud üksused võivad jõustada keskkonnastutust rangete piirangutega. See võimalus on vaid valitsusvälistel keskkonnaorganisatsioonidel ning need organisatsioonid võivad esitada hagi saastajate või loodusväärtusi kahjustavate isikute vastu. Selliseid juhtumeid menetlevad eraõiguse asju menetlevad üldkohtud ning hagejad võivad nõuda, et kohus kohustaks kostjat lõpetama looduse saastamise / loodusele kahju tekitamise ning võtma ennetavad meetmed saaste/kahju vältimiseks.

VI. Muud võimalused õigusemõistmisele juurdepääsuks

Keskonnaprobleemide korral on kättesaadavad ka muud õiguskaitsvahendid peale haldusorganite võetavate meetmete ja kohtutes algatatud kohtuasjade. Mõne sellise õiguskaitsvahendiga reageeritakse keskkonnas esinevatele tegelikele probleemidele (näiteks saastele), samas teiste abil tegeletakse olukordadega, kus ametiasutused on keskkonnaküsimuste käsitlemisel väidetavalt ilmutanud halduslikku omavoli. Need on järgmised:

- prokurör (ügyész): Prokuröridel on kahte liiki volitused, mille abil nad reageerivad mõlemat liiki probleemidele: saaste korral. Antud prokuröridele õigus algatada kohtuasi saastaja vastu hagi eesmärgiga peatada saastav tegevus või nõuda saastajalt hüvitist. Tsviilkohutmenetluse seaduse kohaselt võib prokurör algatada kohtuasja ka juhul, kui need isikud, kellele olid õigused antud, ei saa neid õigusi kasutada, välja arvatud juhul, kui õiguste kasutamiseks peab isik ise võtma täitemeetmed. Haldusliku omavoli korral võib prokurör talle avalike huvide kaitsmiseks antud pädevuse raames esitada nõude (felhívás) mis

tahes ametiasutusele tema lõpliku otsuse peale, mida kohus ei ole menetlenud ja mis tundub olevad õigusvastane. Nõue tuleb esitada ühe aasta jooksul ja nõude adressaat on otsuse teinud asutusest kõrgemal seisev asutus. Kui nõue ei ole edukas, võib prokurör algatada seoses õigusvastase otsusega kohtuasja;

- ombudsman (Alapvető Jogok Biztosa): Ombudsman võib uurida ametiasutuste tegevust või tegevusetust ning kui ametiasutuse tegevusetus kahjustab või ohustab kodanike põhiõigusi, võib ta võtta vastavad meetmed. Need meetmed võivad olla: soovitus uurimiselusest asutusest kõrgemal tasandil asuvale ametiasutusele, menetluse algatamine prokuröri juures, menetluse algatamine riiklikus andmekaitse ja teabevabaduse ametis, menetluse algatamine põhiseaduskohtus või osalemine n-õ kohtu sõbrana (amicus curiae) keskkonnaküsimustes toimuvates halduskohtu menetlustes;
- tulevaste põlvkondade ombudsmani asetäitja (Alapvető Jogok a biztosának ellátó érdekeinek nemzedékek védelmét jövő helyettese): Varem oli see positsioon sõltumatu keskkonnaombudsmani; Siiski alates 1. jaanuar 2012 ülesanded on järgmised. Euroopa Ombudsmani volitused on järgmised: Uuring on tulevaste põlvkondade huvide jõustamise, korrapäraselt teavitama ombudsmani oma muljeid, ombudsmani tähelepanu õigusvastasuse ohule, mis mõjutab suuremat inimrühma, ombudsmani uurimise algatamine, osalemine sellistes uurimistes ja ettepaneku protsessi konstitutsioonikohtus.
- Riiklik andmekaitse ja teabevabaduse amet (Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság): Ametile esitatakse kaebus teabevabaduse küsimustes, kui teabenõuetele vastamisest keeldutakse õigusvastaselt. Kui kaebus on põhjendatud, võib amet kohustada asjaomast teabenõudele vastamast keelduvat organit kõrvaldama õigusvastane olukord. Kui organ seda ei tee, võib amet algatada tema vastu kohtuasja;
- OECD riiklik kontaktpunkt: Kui hargmaine ettevõtja on põhjutanud keskkonnaprobleemi, on võimalik kohaldada OECD suuniseid hargmaistele ettevõtetele, mis sisaldavad ka mitmeid keskkonnaalaseid sätteid. Sel juhul võib kaebuse esitada Ungari riiklikule kontaktpunktile, mis tegutseb riigimajanduse ministeeriumi (Nemzetgazdasági Minisztérium) rahvusvaheliste ja ELi suhete osakonnas. Kontaktpunkt viib mõjutatud pooled kokku ja püüab aidata jõuda kokkuleppele ning lõpetab juhtumi menetlemise avaldusega.

Erasüüdistusmenetlust on võimalik kasutada vaid väga väheste juhtumite korral ja seoses kuritegudega, mis pandi toime isikute, mitte keskkonna vastu. Ühed sellist liiki juhtumid võivad olla keskkonna seisukohalt oluliseks; See on laimuga seotud juhtumid. Nende juhtumite korral esitavad süüdistuse need füüsilised isikud, keda on solvatud või kahjustatud laimuga. Sellised juhtumid võivad olla keskkonna seisukohast olulised, kui need algatatakse keskkonnaaktivistide või valitsusväliste keskkonnaorganisatsioonide vastu üldsuse osalemist käsitleva strateegilise kohtuasja raames.

Haldusliku omavoli korral (sobimatu haldusalane tegevus, haldusalane tegevusetus) on kättesaadavad mitmed õiguskaitsevahendid, näiteks:

- kaebus ombudsmanile (vt eespool);
- kaebus prokuröri (vt eespool);
- kaebus riiklikule andmekaitse ja teabevabaduse ametile (vt eespool);
- haldusasutuse tegevusetuse korral kutsub kõrgema astme ametiasutus otsust tegevat organit võtma meetmeid menetlusosalise esitatud kaebuse alusel. Kui ametiasutus ikka midagi ei tee, võib kõrgema astme ametiasutus määrata nõuetekohast otsust vastu võtma muu samasuguse pädevusega ametiasutuse. Kui prokuröri nõue tegevusetus lõpetada ei ole andnud tulemusi, võib prokurör anda asja kohtusse.

VII. Kaebeõigus

Kaebeõigus	Haldusmenetlus	Kohtumenetlus
Üksikisikud	Kaebeõigus on nendel füüsilistel isikutel, kelle õigusi või õigustatud huve on juhtumiga mõjutatud. Kui seaduses on nii sätestatud, on tegemist nende füüsiliste isikutega, kellel on tegevuse või käitise mõjupiirkonnas kinnisvara või kelle õigused seoses selle kinnisvaraga on ametlikult registreeritud.	Kohtumenetluses võib kaebeõigus olla kõigil isikutel, kellel võivad olla õigused ja kohustused. Kuid see tähendab vaid õigust kaebeõigusele. Kaebeõigus on tegelikult nendel füüsilistel isikutel, kelle õigusi või õigustatud huve on mõjutatud. Seda on võimalik tõendada näiteks sellega, kui näidatakse, et isik osales haldusmenetluses, mis eelnes asja kohtulikule menetlemisele. Valitsusvälised organisatsioonid

Valitsusvälistel organisatsioonid	Seadusega võidakse anda kaebeõigus valitsusvälistele organisatsioonidele, kelle tegevuse eesmärk on põhiõiguste kaitsmine või avalike huvide edendamine. Valitsusvälistel keskkonnaorganisatsioonidel on kaebeõigus keskkonnavalastel haldusmenetlustes, kui nad tegutsevad tegevuse või käitise mõjupiirkonnas.	Valitsusvälistel organisatsioonidel on keskkonnaasjadega seoses kaebeõigus kahes eri olukorras: a) haldusotsuste peale algatatud menetlustes on kaebeõigus nendel valitsusvälistel keskkonnaorganisatsioonidel, kes tegutsevad tegevuse või käitise mõjupiirkonnas; b) valitsusvälised keskkonnaorganisatsioonid võivad algatada kohtumenetluse saastajate vastu ja paluda, et kohus käsiks neil lõpetada sellise tegevuse või võtta ennetavad meetmed saaste tekitaja.
Muud juriidilised isikud	Muudel juriidilistel isikutel või juriidilise isiku staatusega organisatsioonidel on kaebeõigus, kui juhtumiga on mõjutatud nende õigusi või õigustatud huve.	Muudel juriidilistel isikutel või juriidilise isiku staatusega organisatsioonidel on kaebeõigus, kui juhtumiga on mõjutatud nende õigusi või õigustatud huve.
Ajutised rühmad	Ajutistel registreerimata rühmadel kaebeõigus puudub.	Ajutistel registreerimata rühmadel kaebeõigus puudub.
Välisriigi valitsusvälised organisatsioonid	Kuna välisriigi valitsusvälised organisatsioonid ei tegutse aktiivselt Ungari territooriumil, siis üldiselt puudub neil kaebeõigus nendes menetlustes, kus kaebeõigus oleks Ungaris registreeritud valitsusvälistel organisatsioonidel. Erandjuhtudel — näiteks teiste riikidega sõlmitud vastastikuste kokkulepete korral või keskkonnamõju hindamist käsitlevate piiriüleste juhtumite korral — võib kaebeõigus olla ka välisriigi valitsusvälistel organisatsioonidel.	Kuna välisriigi valitsusvälised organisatsioonid ei tegutse aktiivselt Ungari territooriumil, siis üldiselt puudub neil kaebeõigus nendes menetlustes, kus kaebeõigus oleks Ungaris registreeritud valitsusvälistel organisatsioonidel. Erandjuhtudel — näiteks teiste riikidega sõlmitud vastastikuste kokkulepete korral või keskkonnamõju hindamist käsitlevate piiriüleste juhtumite korral — võib kaebeõigus olla ka välisriigi valitsusvälistel organisatsioonidel.
Muud isikud	Kaebeõigus võib olla organitel, kelle ülesandeid juhtum mõjutab, kuid kes ei osalenud juhtumiga seotud otsustusprotsessis.	Kaebeõigus võib olla organitel, kelle ülesandeid juhtum mõjutab, kuid kes ei osalenud juhtumiga seotud otsustusprotsessis.

Valdkondlikes keskkonnavalastel õigusaktides ei ole füüsiliste isikute jaoks sätestatud märkimisväärselt erinevaid menetlusi. KMH ja IPPC menetlused on tavaliselt avatud seetõttu, et kaebeõigus on kõigil, kes elavad või asuvad kavandatud või toimiva käitise / kavandatud või poolelioleva tegevuse mõjupiirkonnas. Samas on tee-ehitust käsitlevates menetlustes ja tuumaenergia küsimustega seotud menetlustes füüsiliste isikute kaebeõigus piiratud. Nagu eespool öeldud, on valitsusvälistel organisatsioonidel privilegeeritud kaebeõigus keskkonnavalastel haldusmenetlustes, mida ülemkohus on kirjeldanud kui menetlusi, kus otsuseid tegevaks organiks või kaasotsustajaks on piirkondlik keskkonnavalastel. Välismaalaste ja välisriigi valitsusväliste organisatsioonide suhtes kohaldatakse kaebeõigust käsitlevat erikorda, mis tuleneb piiriüleste juhtumite käsitlevast Espoo konventsioonist. Sellega tagatakse, et kavandatud tegevuse tõttu välisriigis mõjutatud isikutel on samasugune kaebeõigus nagu nendel, keda see tegevus mõjutab Ungaris.

Actio popularis't ei ole Ungaris, st võimalust, et isik võiks vaidlustada kohtus haldusotsuse või teise isiku tegevuse või tegevusetuse, ilma et kindlaks oleks tehtud õiguslik huvi. Varem oli olemas actio popularis't kasutada mis tahes kohus; Varem oli avalike huvide kaitseks võimalik esitada põhiseaduskohtule hagi mis tahes normatiivakti peale, kuid alates 2012. jaanuarist 1 (Ungari uue põhiseaduse jõustumise kuupäev) on see võimalik ainult selliste juhtumite korral, kus põhiseadusvastase normi rakendamine mõjutab isikut.

Ka muudel institutsioonidel on kaebeõigus järgmiselt:

- Ombudsman: Ombudsman võib sõbrana (amicus curiae) keskkonnaküsimustes toimuvates halduskohtu menetlustes
- Prokurör: prokurörid — keskkonnaseadusega on prokurörile antud õigus algatada kohtuasi saastaja vastu eesmärgiga peatada saastav tegevus või nõuda saastajalt hüvitist. Tsiviilkohtumenetluse seaduse kohaselt võib prokurör algatada

kohtuasja ka juhul, kui need isikud, kellele olid õigused antud, ei saa neid õigusi kasutada, välja arvatud juhul, kui õiguste kasutamiseks peab isik ise võtma täitemeetmed;

- Riiklik andmekaitse ja teabevabaduse amet: Ametil on õigus esitada hagi nende vastu, kes seadusevastaselt keelduvad esitamast avalikku huvi pakkuvat teavet ja keelduvad tegutsema kooskõlas ELi poolt varem esitatud meetmete võtmise amet

Füüsiliste isikute / valitsusväliste organisatsioonide kaebeõigusega ja õiguskaitsse vahenditele juurdepääsuga seotud KMH ja IPPC eeskirju kohaldatakse ainult juhul, kui tegemist on KMH või IPPC loa menetlusega. Üldiselt kohaldatakse keskkonnaasjade (näiteks õhu kvaliteedi heite piirväärtused, müra piirväärtused, jäätmekäitlusload jne) suhtes üldiseid kaebeõigust käsitlevaid eeskirju, s.t eeskirju, mida on kirjeldatud eespool toodud tabelis.

VIII Seaduslik esindamine

Juristide ülesanne on toetada füüsilisi ja juriidilisi isikuid nende õiguste jõustamisel. Nad kuuluvad suuremasse süsteemi, mis hõlmab õigusriiki edendavaid organeid (prokurörid, kohtunikud jne). Juristid võivad olla advokaadid, kes on volitatud esindama kliente lepingu alusel, või siis riigiorganite palgatud juristid. Keskkonnavaldkonna riiklike haldusasutuste või maaelu arengu ministeeriumi (de facto Ungari keskkonnaministeerium) palgatud juristid kohaldavad keskkonnaõigust iga päev. Ungaris on selliseid juriste 50-100. Füüsilisi isikuid või ärikliente esindavad eraõiguslikud advokaadid peavad kohaldama keskkonnaõigust, kui see on vajalik lähtuvalt selliste isikute elust või tegevusest. Nende arvu ei ole võimalik kindlaks määrata. Avalikes huvides tegutsevad keskkonnajuristid esindavad kliente saastajate vastu esitatud kaebuste korral, et jõustada keskkonnavastutust, või ametiasutuste vastu esitatud kaebuste korral, et ennetada keskkonnale potentsiaalselt kahjulikke arenguid. Ungaris on selliseid juriste 5-10. Õigusesindaja kasutamine ei ole enamikus kohtumenetlustes ja vastavalt ka keskkonnaküsimustega seotud kohtuasjades kohustuslik. Vähesed erandid, mille korral õigusesindaja kasutamine on kohustuslik, on järgmised:

- apellatsioonimenetlused ringkonnakohtutes;
- heastavad menetlused ülemkohtus;
- mis tahes menetlused maakohtutes, välja arvatud juhtumid, mille rahaline väärtus ei ole suurem kui 100 000 eurot, haldusliku omavoli hüvitamisega seotud juhtumid, meedia- ja pressijuhtumid, isikupuutumuse kaitsega seotud juhtumid ja halduskohtumenetlused.

Keskkonnaasjadele spetsialiseerunud juriste on palju, kuid nende spetsialiseerumisaste on erinev. Vaid mõned suured bürood reklaamivad, et nende teenuste portfelli hõlmab keskkonnaõigust, ning need bürood on tavaliselt riigi suurimad. Mõned advokaadid töötavad selliste äriklientide heaks, kelle tegevus hõlmab regulaarselt keskkonnaõiguse rakendamist, kuid nende advokaatide nimed ei ole teada. Mõned advokaadid väidavad avalikkusele, et nad on keskkonnaõiguse eksperdid (nt võttes olulise tähtsusega keskkonnajuhtumite, näiteks kui kostja on äriühing, mis võib põhjustada 2010. aasta oktoobris toimunud punase muda reostus), kuid see tundub olevat pigem ühekordne tegevus ei toeta üldise portfelli selliste advokaatide suhtes. Peale selle on olemas mõned valitsusvälised organisatsioonid, kes on spetsialiseerunud keskkonnaõigusele, olles palganud juristid oma keskkonnaasjade (3-4 valitsusvälist organisatsiooni) või omades töötajaid, kes pakuvad õigusalast nõu avalikku huvi pakkuvates keskkonnaasjades (1-2 valitsusvälist organisatsiooni).

On olemas mitu andmebaasi, mis aitavad inimestel leida keskkonnavaldkonna juriste. Seoses äriküsimustega — näiteks loa taotlemine, keskkonnakaristuse peale kaebuse esitamine jne — on olemas mitmeid internetipõhiseid andmebaase, mis võimaldavad otsida kogu riigis tegutsevaid litsentseeritud advokaate nende spetsialiseerumisvaldkonna järgi. Lisaks võib tuntud keskkonnavaldkonna juriste otsida õigusvaldkonna veebisaitide temaatilistelt lehekülgedelt. Avalikku huvi pakkuvate juhtumite korral võib keskkonnavaldkonna juristi leida kas otse interneti vahendusel või võttes ühendust valitsusväliste keskkonnaorganisatsioonidega. Nendel organisatsioonidel on kindlasti teavet avalikes huvides tegutsevate keskkonnaalaste advokaadibüroode kohta ja nende kontaktandmed. Peale selle on õigusabi saamise soovi korral võimalik abi otsida haldus- ja justiitsministeeriumi õigusabiteenistuse hallataval veebisaidil paiknevast õigusabi osutavate advokaatide ja valitsusväliste organisatsioonide andmebaasist, kuid seal ei ole võimalik otsingut teha spetsialiseerumisvaldkonna järgi.

IX. Tõendid

Kohtus menetletavate keskkonnaasjade suhtes ei kohaldata tavapäraste tsiviil- või haldusasjade suhtes kohaldatavatest eeskirjadest erinevaid eeskirju. See tähendab, et menetluseeskirjade kohaselt lasub tõendamiskohustus neil isikutel, kes soovivad midagi tõestada. Kõige sagedamini on see isik hageja. Ungaris valitseb n-õ tõendite vaba hindamise põhimõte, s.t ühelgi tõendil ei ole eelnevalt kindlaks määratud kaalu ning kohtumenetluse käigus võib oma seisukohta tõendada mis tahes kujul esitatud tõenditega (tunnistaja ütlus, eksperdiarvamus, asukoha külastus, dokumendid, esemed). Kuid keskkonnaasjade korral on kõige veenvam tõend eksperdiarvamus.

Kooskõlas n-õ tõendite vaba hindamise põhimõttega ei ole ühelgi konkreetset tõendamisiisil eelnevalt kindlaks määratud kaalu, s.t mis tahes väidet on võimalik tõendada vajaduse korral mis tahes liiki tõenditega. Kohtunik ei ole mingit liiki tõenditega seotud, kuid ta peab võtma arvesse tõendeid, mis sisalduvad n-õ avalikes dokumentides (kõzokirat), mille on väljastanud sama pädevusvaldkonna ametiasutused. Kohus võib tõendeid hinnata koostoiemes muude tõenditega. Kui eksperdiarvamus ei ole täielik, on ebaselge, sisaldab vastuolulisi väiteid või on vastuolus teise eksperdi arvamusel, peab ekspert algset arvamusel selgitama, kuid kohus võib määrata ka uue eksperdi. Menetlusosalised võivad esitada uusi tõendeid, kuid nad peavad järgima mõningaid põhireegleid:

- tõendid tuleb esitada õigeaegselt, s.t selle tõttu ei tohi menetlust ebamõistlikult pikendada;
- Kohus peab tagasi lükkama tõendid, mis esitati põhjendamatu viivitusega või vastuolus heatahtliku kohtuvaidluse eeskirjadega;
- tõendite esitamisega seotud kulud peavad katma need isikud, kes tõendid esitavad, kuid hiljem võidakse muuta kulude lõplikku kandjat lähtuvalt põhimõttest, et kulud kannab kaotanud pool.

Tavaliselt kohus ise tõendeid ei kogu, sest kohtu ülesanne on teha otsus õigusvaidluses, mitte aga teha kindlaks lõplikku tõde. Kuid kohus peab menetlusosaliste konkreetse küsimuse korral andma teada, milline nende väide ei ole veel piisavalt tõendatud. Lisaks võib kohus erandjuhtudel koguda tõendeid halduskohtumenetlustes — näiteks kui ta leiab, et haldusakt on õigustühine –, et oma järeldust põhjendada.

Tõendite kogumise menetlusse tuleb kaasata ekspert, kui mis tahes asjakohase teemaga seoses on vajalikud eriteadmised, mis kohtunikul puuduvad (tegelikult kõigis valdkondades peale õigusvaldkonna). Sel juhul võivad pooled paluda kohtul anda volitused kohtuekspertidele, kes on registreeritud haldus- ja justiitsministeeriumi hallatavas eksperdiarvamusel pakkuvate ekspertide nimekirjas. Kui selline ekspert puudub, võib kohus volitused anda mis tahes isikule, kellel on vajalikud teadmised. Ka menetlusosalised ise võivad määrata eksperdi ja esitada kohtule eraeksperti arvamusel, kuid nende kui tõendite kaal kohtu otsustusprotsessis on mõnevõrra väiksem kui ametlikult volitatud kohtueksperti arvamusel. Ülemkohtu hiljutises kohtupraktikas on siiski tunnistatud, et selliste eraekspertide arvamusel ei ole pelgalt menetlusosaliste seisukohtade väljendus, vaid on osa tõendite kogumist.

Eksperti arvamused (nii eraekspertide kui ka ametlikult volitatud ekspertide arvamusel) ei ole kohtu jaoks siduvad, s.t kohus võib neist kõrvale kalduda. Kuid eksperdiarvamusel veenmisjõud on seotud sellega, kui korralikult need on põhjendatud, ning kui kohus kaldub arvamusel esitatud järeldustest kõrvale, tuleb seda põhjendada, viidates kas tõendatud faktidele või muudele eksperdiarvamusel. Vastasel juhul riskib kohus sellega, et kõrgema astme kohus tühistab tema otsuse, sest tõendeid ei ole kogutud nõuetekohaselt.

Esialgset õiguskaitsel.

Kui haldusotsuse peale esitatakse kaebus, on kaebusel automaatselt otsuse täitmist peatav toime ning otsusega antud õigusi ei ole võimalik kasutada. Esimese astme otsuseid tegev organ võib siiski tunnistada oma otsuse viivitamatult täitmisele pööratav, kui on vajalik, et hoida ära või heastada ühe eluoluliku või äärmiselt kahjustava olukorra, kui riigi julgeoleku, riigikaitsel ja avaliku korra tagamiseks või täiendav õigusele võimaldab muu hulgas keskkonna, looduskaitsel, rahvatervise, ajalooliste mälestusmärkide kaitsel või mulla kaitsel jne tõttu. Lõpliku haldusotsuse peale esitatud hagil ei ole otsuse täitmist automaatselt peatavat toimet, kuid hagis või hiljem kohtumenetluse käigus võib kohtult taotleda vaidlustatud haldusotsuse täitmisele pööramise peatamist. Pärast taotluse saamist peab kohus tegema otsuse peatava toime võimaldamise kohta 8 päeva jooksul. Otsuse tegemisel tuleb arvesse võtta järgmisi küsimusi: kas on võimalik taastada esialgne olukord ning kas peatava toime võimaldamisest keeldumine võib põhjustada rohkem kahju, kui seda teeks peatava toime võimaldamine.

Esialgse õiguskaitsel taotlust ei saa esitada enne põhihagi (kereset) esitamist, vaid ainult sellega koos või pärast seda. Esialgset õiguskaitsel võib võimaldada siis, kui see on vajalik, et ennetada otseselt ähvardavat kahju, säilitada kohtuvaidluse aluseks olev olukord või kaitsel hageja õigusi ning kui meetmega tekitatud kahju on väiksem kui esialgsest õiguskaitsel saadav kasu. Kohus võib esialgse õiguskaitsel andmise tingimuseks seada kahju hüvitamise kohustuse võtmise. Esialgse õiguskaitsel võimaldamise kohta tuleb otsus teha kiirmenetluse abil. Esialgset õiguskaitsel käsitlev kohtuotsus on võimalik vaidlustada.

XI. Kohtukulud

Kohtumenetluse algatamiseks peab hageja maksma kohtutasu või lõivu (illeték). Hiljem peavad tõendeid esitavad isikud tegema menetluse käigus eelmakse seoses tõendite esitamisega (peavad maksma selle kohtu deposiiti). Kui tunnistaja peab istungil osalemiseks reisima, peavad kulud katma ja need summad tunnistajale maksma need isikud, kes ta ütlosti andma kutsusid. Ka

apellatsiooni esitajad peavad maksma apellatsiooni esitamisega seotud kohtutasu (fellebbezési illeték). Kohtumenetluse jooksul vastutab iga menetlusosaline oma advokaaditasude maksmise eest ise. Pärast seda, kui kohus on teinud otsuse, peab kaotanud pool hüvitama võitnud poole kulud.

Tavapärane kohtutasu on haldusotsuste korral 100 eurot. Eraõigusega seotud juhtumite korral sõltub kohtutasu n-õ juhtumi rahalisest väärtusest, näiteks kostjalt nõutava hüvitise suuruselt. Kohtutasu on 6 % sellest väärtusest, kuid minimaalselt 50 eurot ja maksimaalselt 5000 eurot. Kuna seoses halduskohtus menetletavate asjadega ei saa esitada apellatsiooni, puudub ka apellatsiooni esitamise eest makstav kohtutasu. Eraõigusega seotud juhtumite korral on apellatsiooni esitamisel makstav kohtutasu 8 % kohtuasja väärtusest, kuid minimaalselt 50 eurot ja maksimaalselt 8350 eurot. Kui esitatakse erakorraliste meetmete võtmise taotlus, on kohtutasu 10 % kohtuasja väärtusest, kuid minimaalselt 165 eurot ja maksimaalselt 11670 eurot.

Keskkonnaasjade korral võivad muudesse kategooriatesse kuuluvad kulud olla väga erinevad. Tavaliselt on need järgmised:

- tunnistajate reisikulud: 10-50 eurot;
- tunnistaja tasu saamata jäänud sissetuleku eest: 50-100 eurot;
- kulud, kui kohus korraldab visiidi kohapeale: EI KOHALDATA
- eksperdiarvamus: kinnisvara hindamine hüvitisjuhtumi korral: 200-1000 eurot; tervisearuanne isikupuutumast käsitleva juhtumi korral: 200-800 eurot; kohapeal õhukvaliteedi või mürasaaste kontrollimine keskkonnajuhtumite korral: 1000-4000 eurot; kohapealne looduskaitse seire 4000-8000 eurot; 4000-8000 eurot; mahukate materjalide (näiteks KMH aruande (környezeti hatástanulmány)) läbilugemine: 1000-2000 eurot;
- advokaaditasud sõltuvad menetlusosalise ja advokaadi vahelisest kokkuleppes, mille puhul kasutatakse viitehindu, kuid tunnitasu võib ulatuda 200 eurost kuni 15 euroni; samas võib kasutada ka osatasu meetodit, mille puhul on vastuvõetav 40-40 % võidetud summast.

Esialgse õiguskaitses taotlemine on tasuta, kuid kohus võib esialgse õiguskaitses võimaldamise eeltingimusena ette näha garantii tasumise või kahju hüvitamise kohustuse võtmise. See summa võib — eelkõige olulise tähtsusega keskkonnajuhtumite, näiteks suuremahuliste taristuprojektidega seotud KMH juhtumite korral — ulatuda 4000 euroni päevas.

Kohtukulude jaotus määratakse kindlaks kohtuotsuses. Kaotanud pool on kohustatud tasuma võitnud poole kulud teatavate eranditega:

- Kui kostja ei ole andnud alust menetluse algatamiseks ja tunnistab esimesel kohtuistungil oma ülesandeid, peab kulud tasuma hageja;
- Menetlusosalised, kes ei ole menetluses edukad, viivitavad põhjusega või ei suuda järgida tähtaegu või põhjustavad muul viisil mittevajalikke kulusid, peavad sellised kulud katma ise;
- Kui isik esitab hagi olenemata vahendusmenetluse käigus saavutatud kokkuleppes, võib teda kohustada tasuma kohtukulud ka juhul, kui ta kohtuasja võidab;
- osalise võidu korral jaotab kohus kohtukulud proportsionaalselt menetlusosalise võidule-kaotusele;
- kui võidu-kaotuse osakaal on ligikaudu tasakaalus, võib kohus ette näha, et iga pool kannab oma kulud ise;
- kui keegi osaleb kohtumenetluses n-õ kohtu sõbrana (amicus curiae) ja tema pool võidab, peab tema kulud kandma kaotanud pool, kuid kui tema pool kaotab, peab kohtu sõber katma ainult need kulud, mis tulenesid tema osalemisest menetluses.

XII. Finantsabimehhanismid

On kahte peamist liiki tasudest vabastust või kuluhüvitist: ühe puhul ei ole kohtuotsus vajalik ja teise puhul on. Kohtuotsust mittevajavate vabastuste ja hüvitiste puhul sõltuvad mõned neist juhtumi liigist ja teised hagejate liigist.

Kui seaduses määratletud kuluhüvitistega, menetluse liigi jaoks on olemas mitmeid menetlusi, mille võib algatada kohtutasu maksmata, kuid keskkonna seisukohast oluliste vaid ühte liiki on: teabevabaduse jõustamisega seotud juhtumid. Muud liiki juhtumite puhul ei ole kohtutasu eelnev maksmine vajalik. Vaid kohtuasja kaotanud pool peab kohtutasu maksma tagantjäre. Keskkonna seisukohast võivad potentsiaalselt olulised olla järgmist liiki juhtumid:

- kahjunõude juhtumid, mis hõlmavad kahju kandnud isiku elu, väärikuse ja tervise ohustamist;
- isikuõiguste kaitsega seotud juhtumid;
- ametiasutuste vastu algatatud kahjunõude juhtumid;

- haldusotsustega seoses algatatud halduskohtuasjad.

Peale selle on olemas juhtumid, mille puhul tuleb menetluskulud (kõltségfeljegyzési jog) tasuda mitte enne, vaid pärast menetlust. Sellised keskkonna seisukohast olulised juhtumid on kaevandamisega põhjustatud kahju hüvitamise juhtumid. Hõlmatud on ka halduskohtuasjad, mille puhul on selle hüvitise kaetud kostjaks oleva haldusorgani esitatud tõenditega seotud kulud.

Kohtutasu maksmisest on vabastatud teatavat liiki hagejad, sealhulgas Ungari riik, kohalikud omavalitsused, valitsusvälised organisatsioonid (ühendused ja sihtasutused, kui nad ei ole eelneval aastal saanud tulu majandustegevusest), mittetulundusühingud ning EL ja selle institutsioonid.

Kohus võib oma otsusega võimaldada nelja liiki kuluhüvitist:

- luba maksta kohtutasu hiljem, kui kohtuasi kaotatakse (illetékfeljegyzési jog): seda kohaldatakse siis, kui kohtutasu eelnev maksmine kujutaks endast isiku vara ja sissetulekut arvesse võttes ebaproportsionaalset koormat, eelkõige kui maksmisele kuuluv kohtutasu on suurem kui 25 % isiku sissetulekust inimese kohta (enne tulumaksu mahaarvamist);
- luba tasuda menetluskulud pärast menetluse lõppu (kõltségfeljegyzési jog);
- täielik vabastus mis tahes menetluskulude tasumisest, välja arvatud kaotuse korral vastaspoole kulude tasumisest (teljes költségmentesség);
- osaline vabastus mõnede menetluskulude tasumisest, välja arvatud kaotuse korral vastaspoole kulude tasumisest (részleges költségmentesség).

See on 3. liiki toetuste tingimused määratletud üksikasjalikult, võttes arvesse selle isiku vara ja sissetulekut, kes seda toetust taotleb.

Õigusabi on keskkonnaasjades kättesaadav, kuid puudub selliste juhtumitega seotud mis tahes spetsiifiline õigusabi. Füüsilistele isikutele ja valitsusvälistele organisatsioonidele pakutakse kahte liiki õigusabi: õigusabi kohtuvälist ja kohtumenetluste raames. Õigusabi võib hõlmata nii tsiviilkohtu- ja kriminaalmenetlusi kui ka kohtuvälist õigusalast nõu ja abistamist dokumentide koostamisel, välja arvatud õigusalast nõu valitsusvälise organisatsiooni asutamiseks.

Kohtumenetluse väliselt võib abisaaja saada õigusalast nõu, abi dokumentide koostamisel ja juhtumiga seotud toimikule juurdepääsul. Kohtumenetluse raames võib abisaaja kasutada juhtumiga seoses advokaati. Õigusabi saamise tingimus on, et taotleja igakuine netosissetulek ei tohi ületada n-õ minimaalset vanaduspensionit (öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összege = nyugdíjminimum) ja tal ei tohi olla vara. Avalikku huvi esindavad (közhasznú) valitsusvälised organisatsioonid võivad saada õigusabi kohtumenetlustes, mis on algatatud avalike huvide kaitseks seaduses sõnaselgelt sätestatud õiguse alusel (sellised menetlused on keskkonnakaitseseaduse alusel saastajate vastu algatatud menetlused).

Õigusabiga kaetakse peamiselt advokaaditasud või õigusnõustamise tasud, kui õigusabi on vajalik, kuid kohtumenetlust ei ole algatatud. Kuigi õigusesindaja kasutamine kohtus on õigusabiga täiel määral kaetud, on kohtumenetluse väliselt õigusalase nõu saamisel õiguseksperdi poolt juhtumiga seoses kulutatud töötundide arv piiratud pädeva õigusabiasutuse otsusega.

Õigusabi pakkujad peavad olema registreeritud valitsuse õigusabiteenistuses ning sõlmima valitsusasutusega teenuslepingu, milles määratakse kindlaks nende ülesanded ja vastutus. Õigusabi pakkujatena võivad enda registreerimist taotleda järgmised isikud:

- Advokaadid
- advokaadibürood;
- Euroopa Liidu juristid, kes töötavad alaliselt Ungaris;
- Valitsusvälised organisatsioonid, kes tegelevad (inim- või põhi-) õiguste kaitsmisega;
- rahvusvähemuste omavalitsusorganid;
- õigusalast haridust pakuvad ülikoolid.

Õigusabiorganisatsioon (näiteks valitsusväline organisatsioon) võib taotleda registreerimist, kui tal on olemas klientide vastuvõtmiseks sobiv büroo ja advokaadiga sõlmitud tähtajaline teenusleping, mis võimaldab advokaadil osutada õigusteenusid õigusabiorganisatsiooni nimel ja tema korralduste alusel. Õigusabi antakse keskkonnaasjades väga harva. Esiteks tuleneb see asjaolust, et õigusabi on võimalik anda vaid keskkonnaasjade kohtumenetluse etapis ning paljud keskkonnaasjad lahendatakse haldustasandil, mis ei hõlma kohtumenetlust. Teiseks ei ole väga palju õigusabi pakkuvaid juriste või õigusabiorganisatsioone (valitsusväliseid organisatsioone, ülikoole jne), kes oleksid spetsialiseerunud keskkonnaõigusele. Kolmandaks ei ole see võimalus tsiviilsektorile väga laialdaselt teada.

Advokaadibüroodelt on võimalik taotleda tasuta (pro bono) õiguslast nõustamist, sest seda laadi tegevusse on kaasatud üha enam selliseid büroosid (Ungaris peamiselt algatuse PILNET (varem PILI) kaudu). Kuid need advokaadibürood ei paku spetsiaalselt keskkonnaküsimustega seotud õiguslast nõu.

Ungaris ei ole keskkonnaõigusele spetsialiseerunud õiguskliinikuid. On olemas ainult teabevabaduse õigusliinikute võrgustik, mida hallatakse ja koordineeritakse avatud ühiskonna õigusalgatuse raames. Sellesse võrgustikku kuuluvad mõned valitsusvälised organisatsioonid, kes pakuvad puhtalt õiguslast haridust keskkonna valdkonnas või sellega seotud teabevabaduse küsimustes, näiteks EMLA (keskkonna valdkonnas) ja Energia Klub (energiaga seotud keskkonnaküsimustes). Praegu ei ole nende teenused üldsusele kättesaadavad ning nad teenindavad ainult ELTE ülikooli õigusteaduskonna tudengeid, et laiendada nende õppekavavälisest tegevust.

Ungaris on mõned avalikes huvides tegutsevad keskkonnaõiguse organisatsioonid, eelkõige EMLA ja Reflex, samas kui avalikes huvides tegutsevad keskkonnajuristid töötavad selliste valitsusväliste organisatsioonide heaks nagu LMCS või Nimfea. Nende organisatsioonide ja ekspertide teenused on üldsusele kättesaadavad ning nad kohaldavad tasuta või odava õigusabi pakkumisel keskkonnaküsimustes oma põhimõtteid. Nende kontaktandmed on kättesaadavad internetis ja ka valitsusväliste keskkonnakaitseorganisatsioonide vahendusel.

Xiii. timeliness

Haldusorganid on haldusmenetluse seaduse kohaselt kohustatud tegema otsuse 30 päeva jooksul alates taotluse saamisest. Kui otsust on vaja elukohtliku või äärmiselt kahjustava olukorra ennetamiseks, tuleb otsus teha kiirmenetluse korras. Haldusastutuse juht võib pikendada menetlust enne 30-päevase ajavahemiku möödumist veel 30 päeva võrra. Kui asutus ei suuda tähtaegadest kinni pidada, peab ta maksma taotlejale tagasi menetlusega seotud tasu, ning kui see viivitus on pikem kui otsuse tegemiseks ette nähtud kahekordne tähtaeg, tuleb taotlejale tasuda kahekordne menetlusega seotud tasu summa.

Kohtud peavad esitatud dokumendid läbi vaatama 30 päeva jooksul ja võtma asjakohased meetmed, näiteks paluma taotlejal oma avaldust täiendada. See kehtib ka kohtuasja algatamise avalduste kohta. Nende 30 päeva jooksul tuleb kindlaks määrata ka esimese kohtuistungiku kuupäev, andes sellest menetlusosalistele teada vähemalt 15 päeva enne istungi toimumist. Esimene kohtuistung peab toimuma 4 kuu jooksul alates sellest, mil kohus avalduse sai, kuid mitte viimase 9 kuu jooksul. Järgnevad kohtuistungid peaksid toimuma 4 kuu jooksul alates eelnevast istungist. Menetlusosaliste deklaratsioonide esitamiseks võib kohus määrata tähtaja, mis on tavaliselt 15 päeva. Kohtud peavad koostama kohtuistungiku protokoll (jegyzőkönyv) viivitamatult või kui istung lindistati, siis 8 päeva jooksul alates istungi toimumise päevast. Väljatrükitud protokoll tuleb edastada pooltele posti teel 15 päeva jooksul. Pooled võivad ühiselt paluda kohtult vähemalt 8 päeva enne kohtuistungit istungi edasilükkamist. Kui pooled nõustuvad menetluse peatamisega, siis asja menetlemine lõpetatakse pärast 6 kuud, välja arvatud juhul, kui mis tahes asjaomase menetlusosaline käivitab kohtumenetluse uuesti (szünetelés). Apellatsioon esimese astme kohtu otsuse peale saab kõrgema astme kohtule esitada 15 päeva jooksul alates kohtuotsuse tegemisest, samas kui taotluse erakorraliste meetmete (felülvizsgálati kérelem) võtmiseks saab esitada ülemkohtule (Kúria) 60 päeva jooksul alates lõpliku otsuse tegemisest.

Keskkonnaküsimustega seotud kohtumenetluste tavapärane kestus on järgmine:

- väikesemahuliste projektide kohta tehtud haldusotsuste suhtes algatatud halduskohtuasjad: 1,5-2 aastat
- suuremahulisemate projektide kohta tehtud haldusotsuste suhtes algatatud halduskohtuasjad: 2-5 aastat
- keskkonnale või loodusele tekitatud kahjuga seotud eraõiguse valdkonna juhtumid: 2-3 aastat esimeses astmes, 1-3 aastat teises astmes, kokku 2-5 aastat.
- keskkonnakahju hüvitamist käsitlevad eraõiguse valdkonna juhtumid: 1,5-2 aastat esimeses astmes, 1-2,5 aastat teises astmes, kokku 2-4 aastat.

Kohtutele ei ole kohtuotsuse tegemiseks kehtestatud mingeid kohustuslikke tähtaegu. Sellest tulenevalt ei kohaldata kohtute suhtes mingeid karistusi, kui nad ei tee otsust õigeaegselt. Kuid halduskohtuharus vastutavad Riiklik Kohtute Amet (Országos Bírósági Hivatal) ja ka kohtute esimehed selle jälgimise eest, et kohtud peaksid menetlustähtaegadest kinni.

XIV. Muud küsimused

Keskkonnaotsuseid saab vaidlustada menetluse eri etappides olenevalt juhtumisse kaasatud isikust. Enamik füüsilisi isikuid reageerib pärast seda, kui muutus keskkonnas on juba toimunud, s.t nad tahavad olla kaasatud menetlusse pärast seda, kui otsus on tehtud ja kohapeal hakkavad toimuma nähtavad arengud. Valitsusvälised keskkonnaorganisatsioonid, kellel on olemas sõltumatu personal otsustusprotsessis toimuvate arengute jälgimiseks, astuvad seevastu menetlusse juba juhtumiga seotud lubade väljastamise etapis, enne, kui asjas tehakse lõplik otsus. Siiski on olemas vastupidiseid näiteid — eelkõige KMH ja IPPC menetlused –, kus rangemate avatust käsitlevate eeskirjade tõttu osalevad ka füüsilised isikud menetluses õigeaegselt.

Ungaris ei pakuta üldsusele põhjalikku või hõlpsasti mõistetavat teavet õiguskaitsse kättesaadavuse kohta keskkonnaasjades. Üldiselt on Ungari elanikkonna teadlikkus õiguskaitsse kättesaadavusest keskkonnaküsimustes või üldistes küsimustes üsna väike. See tuleneb osaliselt asjaolust, et valitsuse hallatavaid suutlikkuse suurendamise programme on vähe ning et valitsuse poliitika on sellistele küsimustele pööratud suhteliselt vähe tähelepanu ning seda juba aastakümneid. Árhusi konventsiooni kohta on valitsuse veebisaitidel esitatud teavet juhuslikult ja vähe ning sellele ei ole lisatud praktilist teavet, et üldsus saaks reaalse juurdepääsu õiguskaitssevahenditele.

Vaidluste alternatiivne lahendamine on Ungaris vahenduse vormis võimalik poolte vaheliste konfliktide lahendamisel eraõigusega seotud küsimustes. Vahenduse korral järgitakse Ungaris standardset rahvusvaheliselt vastu võetud vahenduse reeglistikku. Ekspertid ja kolmandad isikud võivad vahendusmenetluses osaleda vahendusse kaasatud poolte nõudmisel või nõusolekul. Vahendusmenetluse lõpus allkirjastatakse kokkulepe, kui menetlusosaline nõuab või menetlusosalised taotleavad selle lõpetamist või 4 kuu jooksul pärast menetluse algust. Enne kohtumenetluse algatamist ei ole vahenduse kasutamine kohustuslik, kuid vahenduse püüdlusi tuleb mainida kohtule kohtumenetluse algatamiseks esitatud hagi. Alates juuli 2012 on olemas võimalus kasutada kohtulikku vahendust, mida korraldab kohtusekretär (bírószági titkár) poolte ühisel nõudmisel. Puudub õiguslik võimalus kasutada vahendust eraõiguslike isikute ja haldusasutuste vahel — seega keskkonnaalaste haldusajade korral vahendust ei kasutata. Sellele vaatamata eraõiguslike isikute (sealhulgas valitsusväliste organisatsioonide) vahendust on võimalik keskkonnaküsimustes. Siiski kasutatakse seda harva, sest seda õiguslikku võimalust kas ei teata või siis ei usaldata alternatiivseid vaidluste lahendamise meetodeid.

XV. On välismaalane,

Ungari põhiseaduse (Alaptörvény), mis jõustus 1. jaanuar 2012, sisaldab selle peatüki artiklis XV.2 vabadust ja vastutust, mis on sätestatud, et Ungari tagab kõigi isikute põhiõigused ega igasugune diskrimineerimine, sealhulgas keele, rahvuse või muu staatuse alusel. Ungari haldusmenetluse seaduse artikkel 2 lõikes 1 on sätestatud, et haldusmenetluse pooltel on õigus võrdsele kohtlemisele ja juhtumi menetlemisele põhjendamatult eristamise või erapoolikusest. Huvitaval kombel ei ole sellist sätet tsiviilkohtumenetluse seaduses, kuigi kohtud on kohustatud tegema otsuse erapooletult. Tsiviilkohtumenetluse seaduses on öeldud, et kuigi kohtumenetluse keel on ungari keel, ei tohi kedagi kahjustada seetõttu, et ta ei oska keelt. Välislepingute kohaselt võivad kõik pooled osaleda kohtumenetluses oma keeles. Kohus peab menetluse kaasama tõlgi, kui see on nimetatud õiguste kasutamiseks vajalik. Kui sellised õigused on tagatud välislepingutega ja nende õiguste rakendamiseks on vaja kaasata tõlk, kannab temaga seotud kulud riik. Vastasel juhul moodustavad tõlgiga seotud kulud ühe osa menetluskuludest, mille peab vastavalt eespool kirjeldatule tasuma kaotanud pool.

VI. Piiriülesed juhtumid

Haldusajad, mis hõlmavad keskkonnaküsimusi teises riigis, on reguleeritud KMH dekreediga kooskõlas Espoo konventsiooniga. Konventsioonis eristatakse kahte liiki menetlusi: kas riik on mõjutatud riik või päritoluriik (keskkonnamõju seisukohast). Siinkohal on asjakohased need juhtumid, mille puhul Ungari on päritoluriik. Selliste juhtumite puhul teavitab piirkondlik keskkonnakaitsesamet taotlejat ja keskkonnaministeeriumi ning ministeerium teavitab mõjutatud riigi keskkonnaministeeriumi. Ülejäänud menetluses järgitakse kahe riigi poolt kindlaks määratud protsessi, kuid sellel menetlusel on mõned kohustuslikud elemendid:

- Kui mõjutatud riik seda nõuab, tuleb algatada rahvusvaheline KMH menetlus;
- taotleja peab koostama mõjutatud riigi keeles või inglise keeles keskkonnamõju aruande rahvusvahelise peatüki ja aruande mittetehnilise kokkuvõtte;
- kahe riigi vahel alustatakse konsultatsioone;
- nii mõjutatud riik kui ka selle üldsuse esindajad võivad esitada märkusi;
- keskkonnaameti otsus tuleb edastada mõjutatud riigile.

Asjaomast üldsust ei ole piiriüleste juhtumite korral määratletud ning isegi keskkonnaseaduse artikkel 4 lõikes 21 öeldakse vaid, et mõjutatud isikud on isikud ja organisatsioonid, kes elavad ja tegutsevad mõjutatud piirkonnas. Selle põhjal ja haldusmenetluse seaduses kaebeõiguse kohta kehtestatud eeskirjadest tulenevalt võib järeldada, et ka välisriigi üldsusel on kaebeõigus järgmistel alustel:

- välisriigi füüsilised isikud võivad olla mis tahes liiki juhtumist samamoodi mõjutatud, nagu Ungari füüsilised isikud; menetlusosalisi ei eristata nende asukoha või elukoha järgi;
- välisriigi valitsusvälistel organisatsioonidel (välisriigis registreeritud valitsusvälistel organisatsioonidel) on kaebeõigus ainult juhul, kui see on nii sätestatud välislepingutes, ning keskkonnavaldkonnas on selliseks lepinguks Espoo konventsioon. Nimetatud konventsiooniga tagatakse, et päritoluriik peab andma üldsusele võimaluse valdkonnas tõenäoliselt mõjutab, osaleda menetlustes, mis on võrdväärne üldsusele; Teisisõnu, kui valitsusvälisel organisatsioonil on kaebeõigus Ungaris, siis

on kaebeõigus ka välisriigi valitsusvälisel organisatsioonil, kui tema tegevusvaldkond hõlmab mõjutatud ala vahel, kes ei ole Ungari piiri

Kohtumenetluse käigus on välisriigi füüsilistel isikutel või valitsusvälistel organisatsioonidel kohalike kodanike või kohapeal registreeritud valitsusväliste organisatsioonidega samad menetlusõigused, välja arvatud mõned väga üksikud erandid. Näiteks võidakse tasuta kohtumenetlust võimaldada ainult Ungari kodanikele, ELi kodanikele või ELis seaduslikult elavatele kolmanda riigi kodanikele. Käesolev ilma näiteks Serbia ja Ukraina kodanikud ning seda võimalust kuni juuli 2013 olid sellest ilma ka Horvaatia kodanikud. Kostja nõudmisel võib kohus kohustada välisriigist pärit hagejaid maksma deposti võimalike kohtukulude katmiseks juhuks, kui hageja peaks kohtuasja kaotama.

Halduskohtumenetlustes (s.t selliste juhtumite korral, kus kohtus vaidlustatakse haldusotsuse protseduuriline või sisuline õiguspärasus) on Ungari kohtutel ainupädevus. Tsiviilasjades esitatakse kostja vastu Ungari kohtutele hagi tavaliselt tsiviilkohtumenetluse seaduses sätestatud territoriaalse pädevuse eeskirjadest lähtuvalt. Nõukogu määruse (EÜ) nr 44/2001, 22. detsember 2000, kohtualluvuse ning kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades, juhul kui lepinguvälise kahju tekitanud isiku vastu võib algatada hagi mitte ainult tema alalise elukoha riiki, kui kahju (sealhulgas keskkonnakahju) tekkis või võib tekkida teises ELi liikmesriigis, mis võib tavaliselt juhtuda piiriüleste keskkonnakahju juhtumite korral.

Lingid

- Põhiseadus: <http://www.kormany.hu/hu/mo/az-alaptorveny>
- Seadused: <http://net.jogtar.hu/>
- Seadusandja: <http://www.parlament.hu/>
- Valitsus: <http://www.kormany.hu/hu>
- Kohtusüsteem: <http://www.birosag.hu/>
- Prokurör: <http://www.mklu.hu/cgi-bin/index.pl?lang=hu/>
- Ombudsman: <http://www.ajbh.hu/>
- Andmekaitseasutus: <http://www.naih.hu/>
- Advokatuur: <http://www.magyarugyvedikamara.hu/>
- Õigusabi: <http://kih.gov.hu/>
- Århusi konventsioon http://civilkontroll.gyor.hu/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=10&Itemid=12
- Valitsusvälised organisatsioonid: <http://www.emla.hu/>

See on sisu masintõlge. Lehekülje omanik ei vastuta masintõlgitud teksti kvaliteedi eest.

Viimati uuendatud: 14/09/2016